

PAPER DETAILS

TITLE: FILIAL PROBLEM KONTROL LİSTESİ'NİN (FPKL) TÜRKÇE UYARLAMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

AUTHORS: Gülçin Güler ÖZTEKİN,Basaran GENÇDOĞAN,Arzu GÜLBAHÇE

PAGES: 128-145

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1747160>

**FİLİAL PROBLEM KONTROL LİSTESİ'NİN (FPKL) TÜRKÇE UYARLAMASI:
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**

**Turkish Adaptation of the Filial Problem Checklist (FPC): Validity and
Reliability Study**

Gülçin Güler ÖZTEKİN

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
Gelişim Psikolojisi Ana Bilim Dalı

ggoztekin@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-6205-642X>

Başaran GENÇDOĞAN

Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, K. K. Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Ana Bilim Dalı

basaran@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-9647-438X>

Arzu GÜLBAHÇE

Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, K. K. Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Ana Bilim Dalı

arzugulbahce@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-4762-3603>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 8/1 Nisan /April 2022 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	03.05.2021
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	28.02.2022
Sorumlu Yazar- <i>Corresponding Author</i> :	Gülçin Güler ÖZTEKİN
Sayfa Aralığı- <i>Page Range</i> :	128-145
Doi Numarası- <i>Doi Number</i> :	https://doi.org/10.31463/aicusbed.931695

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

iThenticate

FİLİAL PROBLEM KONTROL LİSTESİ'NİN (FPKL) TÜRKÇE UYARLAMASI:
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI¹

Turkish Adaptation of the Filial Problem Checklist (FPC): Validity and Reliability
Study

Gülçin Güler ÖZTEKİN
Başaran GENÇDOĞAN
Arzu GÜLBAHÇE

Öz

Filial Problem Kontrol Listesi (FPKL) çocuğun probleminin şiddetini gösteren ve ebeveynlerin değerlendirdiği bir ölçektir. Bu çalışmada, Filial Terapi (FT) eğitiminde kullanılmak üzere FPKL'nin Türkçe'ye çeviri, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek, geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması amacıyla 3-10 yaş arası çocuğu olan 500 ebeveyne uygulanmıştır. İstatistiksel analizler sonucu 108 maddeden oluşan bu ölçeğin dört alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-324 puan aralığındadır. Puanlardaki düşüş çocukların problemli davranışlarında azalma olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Filial problem kontrol listesi, filial terapi, ölçek, geçerlik, güvenirlik.

Abstract

Filial Problem Checklist (FPC) is a scale that rates the severity of the child's problem and is evaluated by parents. In this study, Turkish adaptation, validity and reliability of FPC were conducted to apply in Filial Therapy (FT) education. To analyze the validity and reliability of the FPC, the scale was applied to 500 parents whose children between the ages of 3-10. As a result of statistical analysis, it was seen that this 108-item scale consists of four sub-dimensions. The total scores of the scale are in the range of 0-324 points. The lower level of scores indicates the decrease in the problematic behaviors of the children.

Keywords: Filial problem checklist, filial therapy, scale, validity, reliability.

¹ Bu çalışma, Gülçin Güler ÖZTEKİN tarafından Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE danışmanlığında yürütülen *3-10 Yaş Arası Gelişimsel Problemleri Olan Çocuklarda ve Ebeveynlerinde Filial Terapinin Etkisinin İncelenmesi* başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Oyun çocuklar için önemlidir çünkü çocukların iletişime geçmesinin en doğal yoludur. Oyuncaklar çocukların kelimeleri gibidir, oyun ise onların dilidir. Çocuklar için oyun oynamak, sadece bir şeyler yapmak değildir, kim olduklarını ifade etmelerinin de yoludur. Sözlü ifade ile karşılaştırıldığında çocuklar oyuncaklar aracılığıyla kendilerini daha rahat ifade ederler. Landreth & Bratton (2002, s. 30-34) deneyimlerini ve duygularını oyunla ortaya çıkaran çocukların en yüksek potansiyele ve iyileşme sürecine sahip olduklarını belirtmiştir.

Soyut düşünme ve sözel beceriler yetişkin iletişiminin birer parçasıdır. Çocuklarda bu beceriler tam anlamıyla gelişmediği için bu şekilde iletişim kuramazlar. Onlar için iletişimin yolu oyundur. Bu yüzden oyun terapisinin temeli; çocuğu yetişkinler gibi kendini ifade etmeye zorlamaktansa çocuğun iletişim dünyasına girip onu anlamayı esas almaktadır. Vanfleet'e göre bu terapinin çocuklara yararlarından biri çocukların yeni şeyler denedikleri, kendilerini ifade edebildikleri ve sorunlarını çözmeye çalıştıkları güvenli bir ortam yaratmasıdır (VanFleet 2014, s. 2).

Oyun Terapisinin Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, Filial Terapi (FT), Gestalt Oyun Terapisi, Deneyimsel Oyun Terapisi gibi çeşitleri vardır. FT, Bernard ve Louise Guerney tarafından 1964 yılında geliştirilmiştir. VanFleet'in yaptığı çalışmalar ise bu terapi çeşidinin uygulanmasının yayılmasına yardımcı olmuştur. Filial kelimesi evlat anlamına gelmektedir ve anne-baba-çocuk arasındaki ilişkiyle ilgilidir. FT duygusal, gelişimsel bozukluğu olan çocukların tedavisinde kullanılan yeni bir yaklaşımdır ve terapinin etkili olması bu çocukların evdeki oyun seanslarını uygulamayı öğrenen ve terapötik değişimde etkili olan ailelerine bağlıdır (Guerney 1964, s. 304; Fidler vd. 1969, s. 47-55).

FT çocuklarla oyun terapi becerilerini kullanarak ilişki kurmak ve ilişkiyi güçlendirmek için ebeveynlerin eğitime odaklanan bir aile terapisi. Ailelerin doğrudan, dört temel beceri aracılığıyla (yapılandırma, limit koyma, çocuk merkezli hayali oyun, empatik dinleme) çocuklarının davranışları üzerine eğitildiği, çocuğu merkeze alan bir psiko-eğitim programıdır. Duygusal, davranışsal, gelişim güçlükleri olan veya normal gelişim gösteren çocuklar için kullanılmaktadır (Topham & VanFleet 2011, s. 144-158).

FPKL ise FT'nin problemli davranışın azalmasıdaki etkisini ölçmek amacıyla Horner tarafından 1974 yılında geliştirilen bir ölçektir.

FPKL problemin şiddetini gösteren, ailenin derecelendireceği 108 problemli çocuk davranışı içermektedir. Ölçekte toplam puan elde edilir ve ailelerin çocuğun davranış değişikliği algısını karşılaştırmak için öntest ve sontest olarak uygulanır (Bratton & Landreth 2006, s. 7-13). Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde, oyun terapisi ve FT eğitimi uygulanan çocukların problemli davranış derecesini belirlemek için kapsamlı bir ölçek bulunmamaktadır. Bu yüzden, bu çalışmada ilk defa FPKL ölçeği Türkçeye çevrilmiş ve geçerlik, güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Araştırma için gerekli veriler 2015 yılında toplanmıştır. Ulakbim TR Dizin tarafından alınan “2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış, yüksek lisans/doktora çalışmalarından üretilmiş (makalede belirtilmelidir), bir önceki yıl dergiye yayın başvurusunda bulunulmuş, kabul edilmiş ama henüz yayımlanmamış makaleler için geriye dönük etik kurul izni gerekmemektedir” kararı doğrultusunda çalışma 2015 yılında gerçekleştiği için etik kurul izin belgesi alınmamıştır.

FPKL önce Türkçeye çevrilmiş daha sonra da geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Orijinali İngilizce olan ölçeğin Türkçeye uyarlanması amacıyla ilk aşamada üç İngilizce öğretmeni tarafından çevirisi bağımsız bir şekilde yapıp tek bir form hâline getirilmiştir. İkinci aşamada ise hazırlanan bu form, ilk aşamadakinden farklı iki İngilizce öğretmeni tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Orijinali ile yeniden İngilizceye çevrilmiş hâli iki akademisyen tarafından incelendikten sonra aralarında bir fark olmadığı yönünde ortak görüşe varılıp ölçeğin uygulama formu oluşturulmuştur.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması amacıyla ölçek, FT 3-10 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerle uygulandığı için bu yaş grubunda çocuğu olan 500 ebeveyne uygulanmıştır. Sonuçları bulgular bölümünde verilen geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına göre 108 maddeden oluşan bu ölçeğin dört alt boyutu vardır. Alt boyutların puan aralıkları şu şekildedir: ‘Problemli Davranışlar’ boyutu (30 madde) 0-90 puan; ‘Duygu Kontrol Güçlüğü’ boyutu (24 madde) 0-72 puan; ‘Kendine Güvensizlik ve Olumsuz Duygular’ boyutu (27 madde) 0-81 puan ve ‘Problemli Sosyal Davranışlar’ boyutu (27 madde) 0-81 puan aralığındadır. Ölçekten alınan toplam puan ise 0-324 aralığındadır. Puanlardaki düşüş çocukların problemli davranışlarındaki azalmayı göstermektedir.

Bu çalışmada Türkçeye uyarlanan FPKL’nin alanda görev yapan kişiler tarafından çocukların problemli davranış düzeylerinin belirlenmesinde güvenilir ve geçerli bir ölçek olarak kullanılacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu ölçekten elde edilen puanların terapistlere,

rehber öğretmenlere ve araştırmacılara tanı koyma ve terapi planı hazırlama süreçlerinde ışık tutacağı beklenmektedir. Horner tarafından geliştirilen ölçeğin amacının FT uygulamalarında eğitimin etkililiğini belirlemek için öntest ve sontest olarak kullanılması olduğu bilinmektedir. Bu yüzden, uyarlaması yapılan ölçeğin ülkemizde yapılacak oyun terapisi ve FT uygulamalarında veri toplama aracı olarak kullanılacağı ve terapistlere yardımcı olacağı öngörülmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Cronbach Alfa katsayısı, Korelasyon Analizi, Student t Testi, KMO (Kaiser-Meyer Olkin) Örneklem Yeterliği analizi, Barlett's Örneklem Büyüklüğü Testi, Açımlayıcı Faktör Analizi olarak (exploratory factor analysis) Principal Component (Temel Bileşenler), Varimax Dik Döndürme, Scree Plot testi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Bu analizlerin bilgisayarda SPSS for Windows 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

FPKL'nin Güvenirlik Analizleri

Cronbach Alfa katsayısı, FPKL maddelerinin iç tutarlılığının ve homojenliğinin göstergesi olarak hesaplanmıştır ve Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonları .30 ile .58 aralığında değiştiği ve ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının .96 olduğu saptanmıştır. Ölçeğin hesaplanan ranjı 263 iken olması gereken ranjı 324 olarak bulunmuştur. Tüm bu bulgular ölçeğin 108 maddesinin de sorunlu olmadığını göstermektedir.

FPKL'de yer alan her bir maddenin ölçeğin toplam puanına etkisini belirlemek için Madde-Toplam puan korelasyonu hesaplanmış ve korelasyonların 0.28 ile 0.57 arasında değiştiği ve hepsinin $p < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Madde-Toplam puan korelasyonu ile bir maddenin tümünün ölçtüğü özelliği ölçüp ölçmediğini belirlemek için hesaplanır. Bir maddenin testin tümü ile tutarlılığının göstergesi olabilecek en düşük değer 0.20 olarak verilmektedir (Ayvaşık 2000, s. 43-57). Bu değere göre ölçeğin maddelerinden elde edilen korelasyon değerleri madde analizi için kabul edilebilir düzeydedir.

FPKL'nin Yapı Geçerliği Analizleri

Açımlayıcı Faktör Analizi

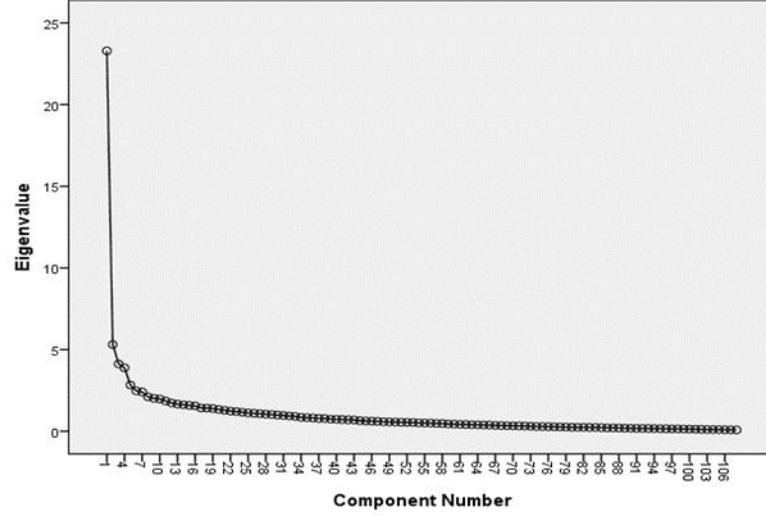
Faktör analizlerinin bir veri setine uygulanabilmesi çeşitli kriterlerin sağlanması ile mümkündür. Örneklem büyüklüğü bunların başında gelmektedir. Faktör analizi sonuçlarının genellenebilirliği ve kararlılığı açısından bu kriter önemlidir. Güvenilir faktör sonuçlarına ulaşabilmek için değişken başına on gözlem (1:10) oranı önerilmektedir (Hair vd. 1998, s. 82-

90). Yeterli örneklem büyüklüğü için ise “50 çok zayıf, 100 zayıf, 200 orta, 300 iyi, 500 çok iyi ve 1000 mükemmel” olarak belirtilmektedir (Çokluk vd. 2012:20). Bu çalışmada örneklem büyüklüğü 500 kişi alındığından, örneklem büyüklüğünün sonuçların genellenebilirliği bakımından uygun olduğunu göstermektedir.

Faktör analizi için toplanan verilerin uygulanabilir olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmış ve KMO katsayısı 0.875 olarak bulunmuştur. 0 ile 1 arasında değişen bu değer 0.70’e eşit veya bu orandan büyük olması beklenmektedir ve 0.5 ile 0.7 arasında normal, 0.7 ile 0.8 arasında iyi, 0.8 ile 0.9 arasında çok iyi ve 0.9’un üzerinde ise mükemmel olarak yorumlanmaktadır (Field 2005, s. 195-196).

Analizi yapılacak değişkenler arasındaki ilişkilerin sıfırdan farklı ve anlamlı olup olmadığını anlamak için de Bartlett testi kullanılmıştır. Elde edilen değer, faktör analizi için örneklem büyüklüğünün uygunluğunu göstermektedir. Bu teste ilişkin Ki-kare değeri 32067.796 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Korelasyon matrisinin birim matris olup olmadığını anlamak için Bartlett testi yapılır ve sonuca göre faktör analizine uygunluğu belirlenir (Akgül, 2003, s. 55). Bunun yanında testin anlamlı çıkması örneklem büyüklüğünün analiz için iyi ve korelasyon matrisinin uygun olması şeklinde yorumlanmaktadır (Tabachnick & Fidell, 1996, s. 880; Field, 2005, s. 195-196; Büyüköztürk, 2018, s. 1-214). Çalışmada elde edilen değer verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki bulgulara göre 108 maddelik FPKL’ne temel bileşenler yöntemi ve varimaks dönüştürmesi açımlayıcı faktör analizi olarak uygulanmıştır. Faktör analizinde toplam varyansın 71’ini açıklayan özdeğeri 1.00’in üzerinde olan 29 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Yirmi dokuz faktörlü yapıda maddeler çok fazla dağılacığından yorumlamada sorun yaşanacağından dolayı Scree Plot testi yapılarak faktör sayısının azaltılması ve grafik eğrisinin eğiminde oluşan ilk ani değişikliğe kadar olan faktörlerin seçilmesi önerilmektedir (Kline 2014). Aşağıda Şekil 1’de Scree Plot test sonucu verilmiştir:

Şekil 1. Scree Plot testi

Scree Plot test grafiğinde ilk ani değişikliğin dördüncü faktörde olduğu görülmüştür. Bu sonucu dikkate alarak ölçeğin orijinaline de uymak amacıyla ölçek 4 faktörle sınırlandırılarak faktör analizi varimax döndürme yöntemine göre tekrar yapılmıştır. Analiz sonrasında faktörlere ait özdeğer, varyans ve toplam varyansı açıklama yüzdeleri ile maddelere ait faktör yükleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Filial Problem Kontrol Listesine İlişkin Faktör Analizi

Bileşenler	Başlangıç Özdeğerleri			Yüklerin Kareler Toplamı			Döndürme Sonrası		
	Toplam	Varyansın		Toplam	Varyansın		Toplam	Varyansın	
		%	Yığılmalı %		%	Yığılmalı %		%	Yığılmalı %
1	23.288	21.563	21.563	23.288	21.563	21.563	11.494	10.642	10.642
2	5.310	4.917	26.479	5.310	4.917	26.479	8.902	8.242	18.885
3	4.121	3.815	30.295	4.121	3.815	30.295	8.142	7.539	26.423
4	3.883	3.596	33.891	3.883	3.596	33.891	8.065	7.468	33.891

Tabloda görüldüğü gibi 4 faktörle sınırlandırılan FPKL’nin faktör analizi sonrası toplam varyansın % 34’ünü açıklayan özdeğeri 1.50’nin üzerinde olan 4 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Varimax döndürme yöntemi sonrası maddelerin 4 faktörlü yapının dağılımları incelenmiş ve tüm maddelerin faktör yükünün 0.30’un üstünde olduğu görülmüştür. Faktör yüklerinin faktör analizinde 0.30 ve üzerinde olması kabul edilebilirdir (Büyüköztürk, 2018, s. 1-214). İterasyon sayısının 11 olduğu bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin yapı geçerliğinin uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo incelendiğinde, toplam varyansın % 10.642'sini 1. faktörün, % 8.242'sini 2. faktörün, % 7.539'unu 3. faktörün, % 7.468'ini 4. faktörün açıkladığı ve bu faktörlerin tümünün toplam varyansın % 33.891'ini açıkladığı görülmektedir. FPKL'deki dört faktörlü yapıyı oluşturan bileşenler incelenip faktörlere aşağıdaki adlar önerilmiştir.

1. Faktör: 3., 4., 5., 19., 20., 21., 25., 26., 27., 28., 32., 34., 40., 41., 42., 43., 44., 53., 55., 59., 63., 64., 65., 71., 75., 76., 78., 79., 80., 98. maddeleri kapsayan ve toplam 30 maddeden oluşan bu faktöre “Problemli Davranışlar” denilebilir.

2. Faktör: 9., 11., 13., 37., 47., 48., 49., 50., 61., 67., 69., 72., 73., 74., 84., 85., 87., 88., 89., 90., 93., 95., 96., 100. maddeleri içeren ve toplam 24 maddeden oluşan bu faktöre “Duygu Kontrol Güçlüğü” denilebilir.

3. Faktör: 1., 2., 6., 7., 8., 10., 12., 14., 22., 23., 24., 30., 35., 38., 39., 45., 46., 51., 52., 62., 70., 82., 94., 101., 103., 106., 107. maddelerin yer aldığı toplam 27 maddeden oluşan bu faktöre “Kendine Güvensizlik ve Olumsuz Duygular” denilebilir.

4. Faktör: 15., 16., 17., 18., 29., 31., 33., 36., 54., 56., 57., 58., 60., 66., 68., 77., 81., 83., 86., 91., 92., 97., 99., 102., 104., 105., 108. maddelerden oluşan toplam 27 maddeden oluşan bu faktöre “Problemli Sosyal Davranışlar” denilebilir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Geliştirilmiş ölçme araçlarının geçerliliğini belirleme yöntemi olan doğrulayıcı faktör analizi (DFA), özgün formun faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Sümer (2000) DFA' yı kuramsal bir temelden destek alan ve birçok değişkenden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne düzeyde uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik bir analiz olarak tanımlamaktadır. Bu analizin amacı önceden belirlenen ya da kurgulanan bir yapının elde edilen verilerle ne derece doğrulandığını incelemektir.

Bu analiz çeşidinde sınanan modelin yeterliğini ortaya koymak için birçok uyum indeksine bakılmaktadır. Bu yüzden, çalışmamızda ölçeğin 4 faktörlü modelinin uyum indeksleri incelenmiştir ve elde edilen değerler Tablo 2' de gösterilmiştir.

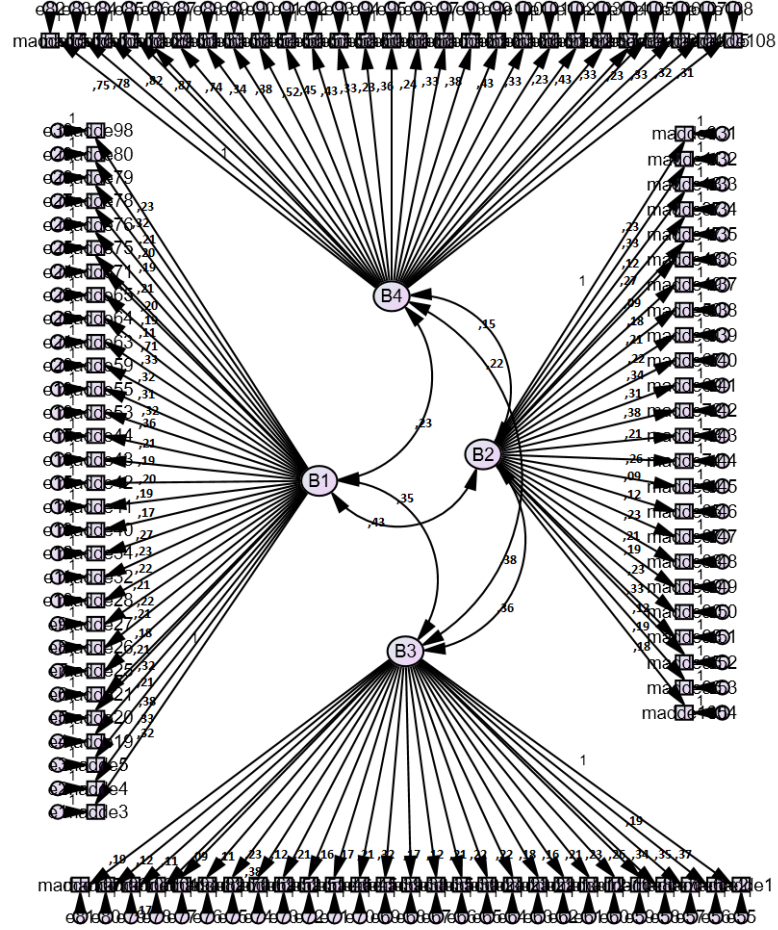
Tablo 2. Yapısal Eşitlik Modelinin Uyumuna İlişkin İstatistiksel Değerler

Ölçüm	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum İndeksi Değerleri
(X ² /sd)	≤ 3	≤ 4-5	3.961 kabul edilebilir uyum
RMSEA	≤ 0.05	0.06-0.08	0.057 kabul edilebilir uyum
SRMR	≤ 0.05	0.06-0.08	0.013 iyi uyum

NFI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.907 kabul edilebilir uyum
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95	0.953 kabul edilebilir uyum
GFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.850 kabul edilebilir uyum
AGFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.872 kabul edilebilir uyum
TLI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.904 kabul edilebilir uyum

Tablo incelendiğinde, $X^2/sd = 3.961$, $RMSEA = 0.057$, $SRMR = 0.013$, $NFI = 0.907$, $CFI = 0.953$, $GFI = 0.850$, $AGFI = 0.872$ ve $TLI = 0.904$ olarak hesaplanmış ve modelin arzulan seviyede uyum değerlerine (Kline 2014) sahip olduğu görülmüştür.

Tüm bu bulgular model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Bir diğer ifadeyle, 4 faktörlü modelin uygun olduğu ve ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir. Test edilmiş olan 4 faktörlü model Şekil 2'de yer almaktadır. Modelde yer alan tüm yollar anlamlı bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin grafik aşağıda verilmiştir.

Ki-kare= 5945.587 S.d.= 1501 p=.000 RMSEA=.057

Şekil 2. Filial Problem Kontrol Listesinin DFA Grafiği

FPKL'nin İkiyarı Güvenirliği ile İlgili Bulgular

Ölçek, FPKL'nin iç tutarlık güvenirlik katsayısını hesaplamak için iki yarıya ayrılmıştır. Birinci yarı 54 maddeden oluşmuş ve iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0.933, ikinci yarı 54 maddeden oluşmuş ve iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0.933, iki yarı arasındaki korelasyon 0.863, Spearman-Brown katsayısı eşit uzunluk ve eşit olmayan uzunluk için 0.926 ve Guttman Split-Half katsayısı 0.925 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak FPKL'nin iç tutarlığını belirleyen bu değerlerin hepsi yüksek bulunmuştur. Bu bulgular ışığında FPKL'nin iç tutarlık güvenirliğinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

FPKL'nin alt ölçeklerinin hem birbiriyle hem de ölçeğin tümüyle olan korelasyonları ayrı ayrı hesaplanmış olup bulgular Tablo 3' te gösterilmiştir.

Tablo 3. Filial Problem Kontrol Listesi ve Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	Toplam
1. Problemlili Davranışlar	1				
2. Duygu Kontrol Güçlüğü	.607**	1			
3. Kendine Güvensizlik ve Olumsuz Duygular	.586**	.649**	1		
4. Problemlili Sosyal Davranışlar	.576**	.618**	.631**	1	
Filial Problem Kontrol Listesi	.853**	.856**	.849**	.797**	1
Toplam Puanı					
Aritmetik ortalama	15.04	17.56	15.22	6.45	55.64
Standart sapma	14.284	11.494	11.470	7.573	38.148
Cronbach Alfa katsayısı	.92	.90	.94	.92	.96

(**) p<0.001

Tablo incelendiğinde FPKL'nin alt ölçeklerle olan korelasyon değerlerinin tümü p<0.001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tüm bu bulgular Filial Problem Kontrol Listesinin 4 faktörlü bir yapısının olduğunu ve ölçeğin bu haliyle çocukların problemlili davranışlarının ölçülmesinde kullanılabileceğini göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada FPKL'nin öncelikle Türkçe'ye çeviri çalışmaları yapılmış daha sonra da ölçek 3-10 yaş arası çocuğu olan 500 ebeveyne uygulanmıştır. Güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach alfa katsayısının .96, olması gereken ranjının 324 ve hesaplanan ranjının 263 olduğu görülmüştür. Madde-Toplam korelasyonlarının 0.28 ile 0.57 arasında değiştiği, hepsinin p<0.01 önem düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna varılmış ve ölçeğin maddelerinden elde edilen korelasyon değerlerinin madde analizi için kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapı geçerliliğini incelemek amacıyla ise önce açılımlayıcı faktör analizi daha sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin 108 maddeden oluşan 4 boyutlu bir yapısının olduğu ve bu 4 faktörlü modelin uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen bu veriler, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Uyarlanan bu ölçek, özellikle FT'nin problemlili davranışın azalmasıdaki etkisini ölçmek amacıyla Horner tarafından geliştirilen ve birçok çalışmada kullanılan bir ölçektir (Bratton & Landreth 1995; Harris & Landreth 1997). Ülkemizdeki literatür tarandığında FT eğitimlerinin

çocukların problemli davranışlarını azaltmadaki etkisini ölçmek amacıyla kullanılacak, problemli davranışları ayrıntılı bir şekilde kapsayan bir ölçek bulunmamaktadır. Bu nedenle problemli davranışlara ayrıntılı bir şekilde yer veren ölçek kullanma, tanı koyma-çözüm süreci planlama aşamaları açısından önemlidir. Yapılacak araştırmalarda çocuklarda görülmesi olası tüm problemlerin yer aldığı bir ölçme aracının kullanılması araştırmacılara hem daha güvenilir sonuçlar hem de daha detaylı bilgi vermektedir. Sonuç olarak, bu ölçeğin hem FT eğitimlerinde hem de benzer ebeveyn eğitimlerinde öntest-sontest olarak kullanılabileceği ve problemli davranışların tespit edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocukların problemli davranışları ile ilgili yapılacak deneysel çalışmalara ve hazırlanacak psikoeğitim programlarına yol göstereceği beklenmektedir.

Kaynakça

- Akgül, A. (2003). *Tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri*. Ankara: Emek Ofset Ltd. Şti., 55.
- Ayvaşık, H. B. (2000). Kaygı duyarlılığı indeksi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 43-57.
- Bratton, S., & Landreth, G. (1995). Filial therapy with single parents: Effects on parental acceptance, empathy, and stress. *International Journal of Play Therapy*, 4(1), 61.
- Bratton, S. C., & Landreth, G. L. (2006). Child parent relationship therapy (CPRT) treatment manual: A 10-session filial therapy model for training parents. *Routledge*, 7-13.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Atıf İndeksi, 001-214.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Fidler, J. W., Guernsey Jr, B. G., Andronico, M. P., & Guernsey, L. (1969). Filial therapy as a logical extension of current trends in psychotherapy. *Psychotherapeutic agents: New roles for nonprofessionals, parents, and teachers*, 47-55.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using spss*. London: SAGE Publications. *Anuario de psicología/The UB Journal of psychology*, 37(1), 195-196.
- Guerney Jr, B. (1964). Filial therapy: Description and rationale. *Journal of Consulting Psychology*, 28(4), 304.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). New Jersey, NJ: Printice-Hall, 82-90.
- Harris, Z. L., & Landreth, G. L. (1997). Filial therapy with incarcerated mothers: A five week model. *International Journal of Play Therapy*, 6(2), 53.
- Kline, P. (2014). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.
- Landreth, G., & Bratton, S. (2002). Nutrition, health and safety play therapy: The art of the relationship. *Journal of Early Education and Family Review*, 10, 30-34.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 76-79.

- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics harper collins college publishers New York*. New York, USA, 880.
- Topham, G. L., & VanFleet, R. (2011). Filial therapy: A structured and straightforward approach to including young children in family therapy. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 32(2), 144-158.
- VanFleet, R. (2014). *Filial therapy: Strengthening parent-child relationships through play*. Professional Resource Press/Professional Resource Exchange,2.

EK 1. FİLİAL PROBLEM KONTROL LİSTESİ

FİLİAL PROBLEM KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Aşağıdaki liste genellikle çocuklarda görülen problemleri geniş bir yelpazede ele alır. Lütfen her maddeyi okuyun ve çocuğunuzda o problem var mı yok mu karar verin. Sonra, problemi ne kadar ciddi bulduğunuzu, her maddenin sağında yer alan 1, 2 ve 3 şeklinde numaralandırılmış derecelendirme ölçeğinin altındaki boşluğun içini doldurarak gösterebilirsiniz. Eğer bir madde çocuğunuz için doğru değilse DD (Doğru Değil) seçeneğinin altındaki boşluğun içini doldurunuz.

- 1 , “Bu madde çocuğum için bazen doğru; fakat bu gerçekten de problem değil.”
- 2 , “Bu madde çocuğum için doğru ve bu orta derecede bir problem.”
- 3 , “Bu madde çocuğum için doğru ve bu önemli derecede bir problem.” anlamına gelmektedir.

ÖRNEK

Eğer madde 20, “Tırnaklarını yer,” çocuğunuz için doğru değilse, sağdaki DD’nin altındaki boşluğun içini dolduracaksınız.

Eğer madde 20, “Tırnaklarını yer,” çocuğunuz için doğruysa; fakat siz bunu problem olarak görmüyorsanız, sağdaki 1’in altındaki boşluğun içini dolduracaksınız.

Eğer madde 20, “Tırnaklarını yer,” çocuğunuz için doğruysa ve siz bunu orta derecede bir problem olarak görüyorsanız, sağdaki 2’nin altındaki boşluğun içini dolduracaksınız.

Eğer madde 20, “Tırnaklarını yer,” çocuğunuz için doğruysa ve siz bunu ciddi bir problem olarak görüyorsanız, sağdaki 3’ün altındaki boşluğun içini dolduracaksınız.

	DD	1	2	3
1. Çok az yer.	☐	☐	☐	☐
2. Sağlıklı yiyecekler yemez.	☐	☐	☐	☐
3. Geceleri altını ıslatır.	☐	☐	☐	☐
4. Okulda alması gereken notlardan daha düşük notlar alır.	☐	☐	☐	☐
5. Düzgün konuşamaz, telaffuzu zayıftır.	☐	☐	☐	☐
6. Diğer çocukların yanında utanır.	☐	☐	☐	☐
7. Çok az arkadaşı var.	☐	☐	☐	☐
8. Diğer çocukların yanında kendini değersiz hissederek.	☐	☐	☐	☐
9. Diğer çocuklar ona sataşır.	☐	☐	☐	☐
10. Kendine güveni yoktur.	☐	☐	☐	☐
11. Sinirli ve gergindir.	☐	☐	☐	☐
12. Sık sık üzgün ve mutsuzdur.	☐	☐	☐	☐
13. Çok kolay ağlar.	☐	☐	☐	☐
14. Kendini çaresiz hissederek.	☐	☐	☐	☐
15. Kendini çok fazla suçlar.	☐	☐	☐	☐
16. Başını derde sokar.	☐	☐	☐	☐
17. Başkalarının eşyalarına zarar verir.	☐	☐	☐	☐
18. Çalar.	☐	☐	☐	☐
19. Yalan söyler.	☐	☐	☐	☐
20. Tırnaklarını yer.	☐	☐	☐	☐
21. Burnunu karıştırır.	☐	☐	☐	☐
22. Her zaman geç kalır, sallanır.	☐	☐	☐	☐

23. Uykuya dalmada ya da uyumada güçlük çeker.	☐	☐	☐	☐
24. Sıkıntılı, huzursuz bir şekilde uyur.	☐	☐	☐	☐
25. Okuması yavaştır.	☐	☐	☐	☐
26. Çalıştıklarını aklında tutamaz.	☐	☐	☐	☐
27. Dikkatini öğretmenine veremez.	☐	☐	☐	☐
28. Sınıfta huzursuzdur.	☐	☐	☐	☐
29. Fiziksel bir nedeni yokken başı ağrır.	☐	☐	☐	☐
30. Mide krampları, karın ağrıları vardır.	☐	☐	☐	☐
31. Kendini diğer çocuklardan farklı hisseder.	☐	☐	☐	☐
32. Başkaları tarafından kolayca yönlendirilir.	☐	☐	☐	☐
33. Kendi yaşındaki çocuklar tarafından dışlanır.	☐	☐	☐	☐
34. Hiçbir zaman lider olarak seçilmez.	☐	☐	☐	☐
35. Kendi bedeniyle ilgili utangaçtır.	☐	☐	☐	☐
36. “Önemli biri” gibi davranır.	☐	☐	☐	☐
37. Çok çabuk sinirlenir.	☐	☐	☐	☐
38. Karanlıktan korkar.	☐	☐	☐	☐
39. Korktuğu zaman panik yapar.	☐	☐	☐	☐
40. Cesareti çok çabuk kırılır.	☐	☐	☐	☐
41. Sözünü tutmaz.	☐	☐	☐	☐
42. Parmağını emer.	☐	☐	☐	☐
43. Kötü sofra alışkanlıkları vardır.	☐	☐	☐	☐
44. Düzensizdir.	☐	☐	☐	☐
45. Kötü rüyalar görür.	☐	☐	☐	☐
46. Sınıfta konuşmaktan korkar.	☐	☐	☐	☐
47. Çocuklarla çok kavga eder.	☐	☐	☐	☐
48. Tepesi atar, çıldırır.	☐	☐	☐	☐
49. Küser, surat asar.	☐	☐	☐	☐
50. Çok mızızlanır.	☐	☐	☐	☐
51. Korku basar.	☐	☐	☐	☐
52. Olağandışı korkuları vardır.	☐	☐	☐	☐
53. Günlük işlerini yapmaz.	☐	☐	☐	☐
54. İnsanları kullanır.	☐	☐	☐	☐
55. Ailesinin sözünü dinlemez.	☐	☐	☐	☐
56. Ailesine yakın değildir.	☐	☐	☐	☐
57. Kendini çok fazla tırmalar.	☐	☐	☐	☐
58. Küfreder, kötü bir dil kullanır.	☐	☐	☐	☐
59. Plan ve programlara uyamaz.	☐	☐	☐	☐
60. Ellerini birbiriyle uyumlu bir şekilde kullanamaz.	☐	☐	☐	☐
61. Hareketlidir, bir yerde duramaz.	☐	☐	☐	☐
62. Atletik değildir.	☐	☐	☐	☐
63. Okula gitmeyi sevmez.	☐	☐	☐	☐
64. Ders çalışmaya yeterli zaman ayırmaz.	☐	☐	☐	☐
65. Kitaplara ilgisi yoktur.	☐	☐	☐	☐
66. Her zaman intikam almak ister.	☐	☐	☐	☐

67. Çabuk kızar.	☐	☐	☐	☐
68. Çok fazla dalga geçer.	☐	☐	☐	☐
69. Çok fazla hayal kurar.	☐	☐	☐	☐
70. Çok heyecanlıdır.	☐	☐	☐	☐
71. Kötü alışkanlıklarını düzeltmeye çalışmaz.	☐	☐	☐	☐
72. Ailesi ile çok inatlaşır.	☐	☐	☐	☐
73. Sürekli hediyeler, yeni şeyler ister.	☐	☐	☐	☐
74. Ailesinden çok ilgi bekler.	☐	☐	☐	☐
75. Dış görünüşüne dikkat etmez.	☐	☐	☐	☐
76. Kıyafetlerine ve eşyalarına dikkat etmez.	☐	☐	☐	☐
77. Bencildir, paylaşmaz.	☐	☐	☐	☐
78. İşlerini tamamlamaz.	☐	☐	☐	☐
79. Hafızası zayıftır.	☐	☐	☐	☐
80. Okulda kendinden emin değildir.	☐	☐	☐	☐
81. Birçok kaza yapmıştır.	☐	☐	☐	☐
82. Kendinden küçük çocuklarla çok oynar.	☐	☐	☐	☐
83. Erkek ve/veya kız kardeşlerine sözünü geçirir.	☐	☐	☐	☐
84. Erkek ve/veya kız kardeşlerini kıskanır.	☐	☐	☐	☐
85. Kendi düşünceleri ile meşguldür.	☐	☐	☐	☐
86. Kendini kaybeder.	☐	☐	☐	☐
87. Değişkendir. Ne yapacağı belli olmaz.	☐	☐	☐	☐
88. Duygularını kontrol edemez.	☐	☐	☐	☐
89. Karşı koyar, büyüklerine karşılık verir.	☐	☐	☐	☐
90. Anne babasına çok bağlıdır.	☐	☐	☐	☐
91. Ailesine karşı düşüncesizdir.	☐	☐	☐	☐
92. Mobilyalara çarpar, tökezler vb.	☐	☐	☐	☐
93. Sürekli televizyon izler.	☐	☐	☐	☐
94. Yeni bir okula uyum sağlamada sorun yaşar.	☐	☐	☐	☐
95. Sınıfta dikkat çekmeye çalışır.	☐	☐	☐	☐
96. Kız ve/veya erkek kardeş(ler)iyle kavga eder.	☐	☐	☐	☐
97. İnsanları kızdırır, kışkırtır.	☐	☐	☐	☐
98. Sık sık sahip olduğu şeyleri kaybeder.	☐	☐	☐	☐
99. Tamamen kontrolden çıkar.	☐	☐	☐	☐
100. Ailesinden aldığı eleştirilere karşı aşırı hassastır.	☐	☐	☐	☐
101. Giyinirken diğer çocukların arkasına saklanır.	☐	☐	☐	☐
102. Fiziksel görünüşünden rahatsız olur.	☐	☐	☐	☐
103. Boşaltma problemleri (örneğin; ishal, kabızlık, gaz, idrar tutma vb.) vardır.	☐	☐	☐	☐
104. Zararlı alışkanlıkları vardır.	☐	☐	☐	☐
105. Cinsellik ile ilgili problemler (örneğin;“dikizlemek,” kendini teşhir etmek vb.) vardır.	☐	☐	☐	☐
106. Fiziksel gerginlik problemleri (örneğin; kurdeşen, ülser, kalınbağırsak iltihabı (kolit),	☐	☐	☐	☐

terleme, mide bulantısı, baş dönmesi vb.) vardır.				
107. Aşırı derece pasiftir, eziktir.	○	○	○	○
108. Vücut hareketi problemleri (örneğin; sakarlık, kontrolsüz bacak hareketleri, tembellik, ilgisizlik, enerjisiz olma, başını vurma, felçli olma, çok yavaş hareket etme, tik, sürekli sallanma vb.) vardır.	○	○	○	○

Turkish Adaptation of the Filial Problem Checklist (FPC): Validity and Reliability Study Extended Summary

Play is vital as it is the most natural way for children to communicate. Toys are like children's words, and play is their language. For children, playing is not just doing something, it's a way of expressing who they are. Compared to verbal expression, children express themselves more easily through toys. Landreth and Bratton (2002:30-34) stated that children who reveal their experiences and emotions through play have the highest potential and healing process.

Abstract thinking and verbal skills are the part of adult communication. Since these skills are not fully developed in children, they cannot communicate in this way. The way of communication is play for them. Therefore, the basis of play therapy is entering the children's communication world and understanding them, rather than forcing the children to express themselves like adults. According to Vanfleet, one of the benefits of this therapy for children is that it creates a safe environment where children try new things, express themselves and try to solve their problems (VanFleet 2014:2).

There are various types of play therapy namely, Child-Centered Play Therapy, Filial Therapy (FT), Gestalt Play Therapy, and Experiential Play Therapy. FT was developed by Bernard and Louise Guerney in 1964. VanFleet's studies have helped spread the practice of this therapy. The word "Filial" comes from Latin filius, meaning "son," and filia, "daughter" and is related to the relationship between parents and child. FT is a new approach used in the treatment of children with emotional and developmental disorders, and the effectiveness of therapy depends on the parents of these children who learn to practice play sessions at home and are effective in therapeutic change (Guerney 1964:304; Fidler et al. 1969:47-55).

FT is a family therapy that focuses on training parents to build and strengthen relationships with children using play therapy skills. It is a child-centered psycho-education program in which families are directly trained on their children's behavior through four basic skills (structuring, limit setting, child-centered imaginary play, empathetic listening). It is used for children with emotional, behavioral, developmental difficulties or normal development (Topham and VanFleet 2011:144-158).

FPC is a scale developed by Horner in 1974 to measure the effect of FT on the reduction of problematic behavior. The FPC includes 108 problematic child behaviors that show the severity of the problem and are graded by the parents. A total score is obtained from the scale and applied as a pretest and posttest to compare families' perceptions of the child's behavior change (Bratton and Landreth 2006:7-13). In the literature in Turkey, there is no comprehensive scale to determine the

degree of problematic behavior of children who applied play therapy and FT education. Accordingly, in this study, the FPC scale was translated into Turkish and validity and reliability studies were conducted for the first time.

In this study, the FPC was translated into Turkish and then the scale was applied to 500 parents with children aged 3 to 10. As a result of the reliability analysis, it was seen that the Cronbach alpha was .96, the expected value was 324, and the calculated range was 263. It was concluded that the item-total correlations ranged between 0.28 and 0.57 and all of them were significant at the $p<0.01$ significance level. It was determined that the correlation values obtained from the items of the scale were at an acceptable level for item analysis. In order to examine the construct validity, exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis were performed. As a result of statistical analysis, it was seen that this 108-item scale consists of four sub-dimensions. The total scores of the scale are in the range of 0-324 points. These data obtained from the analyzes show that the scale is a valid and reliable measurement tool. The lower level of scores indicates the decrease in the problematic behaviors of the children.

It is thought that the FPC, which was adapted into Turkish in this study, will be used as a reliable and valid scale to determine the problematic behavior levels of children by those working in the field. It is anticipated that this scale can be used as a pretest and posttest both in FT trainings and parent education programs and will help therapists. It is expected that it will guide the experimental studies and psychoeducational programs to be prepared on the problematic behaviors of children.